СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ЦЕНТИ. РІК XXXVIII. Ч. 105. Джерзи Сіті, Н. Дж., четвер, 4. вересня 1930. VOL. XXXVIII. No. 205. Jersey City, N. J., Thursday, September 4, 1930. THREE CENTS.

ПЕРЕЛЕТІЛИ З ПАРИЖА ДО НЮ ЙОРКУ В 37 ГОДИНАХ І 18 МІНУТАХ

ВЕЛИКИЙ УСПІХ ФРАНЦУСЬКИХ ЛЕТУНІВ. 10,000 ЛЮДЕЙ ЖДАЛИ НА ЇХ ПРИБУТТЯ ЦІЛИМИ ГОДИНАМИ ПІДЧАС ДОЩУ.

Ще ні одному летунови не справили в Америці такої овації як французьким летунам.

НЮ ЙОРК.—У вівторок, в годині 7-мій увечері, летунське поле в Куртіс було свідком небувалої там сцени. Понад 10,000 людей, поглянувши на небо, побачили зближаючийся літак „Знак запитання", який саме перебув щасливий лет з Парижа до Ню Йорку. Доконали того лету славні французькі летуни, капітан Дідоне Кост і його товариш Морис Белонт. В той спосіб вони зревізитували Линдберга, котрий перед двома роками перший перелетів з Ню Йорку до Парижа.

Це перший раз в історії летництва доконано такого лету. Всі, що ждали на прибуття летунів, здавали собі добре справу з ваги цеї історичної події, як і з великого геройства летунів. Тому всі бажали їм справити як найбільший і найсердечніший привіт.

Але саме те завдало великого клопоту поліції. Бо вона добре здавала собі справу з нещастя, яке може бути закінченням отого привитання. І хоч який сильний був кордон поліції і хоч вона ще ніколи не була виставлена при таких нагодах на таке важке завдання й ще ніколи не була так добре до нього приготована, то все це було даремне. Публика таки прорвала кордон, частина її обступила летунів, а дівчата почали їх обціловувати, не зважаючи, що їх може товпа подушити. Цілих десять мінут летуни стояли мовчки і не знали, що з собою робити. Вкінці вдалося їх відвести до одної з приготованих кімнат і там змогли їх офіціяльно повитати від імени міста, французької амбасади й французької іміграції. Там і повитав їх Чарлз Линдберг.

Летуни сказали кілька привітних слів по радіо, які переслано до Франції. А потім заявили, що мали важку дорогу й раді би піти спати. Відвезено їх до готелю, де вони викупались, а потім повечеряли і пішли відпочивати.

Тисячі людей, які ждали підчас дощу на летунів, хотіли ними налюбуватись і були розчаровані, що ціла церемонія з їх прибуттям тревала тільки пів години, та що ледви хто міг побачити летунів. Але й часописні репортери не мали нагоди говорити з летунами. Та всі вони вкінці таки зрозуміли, що летуни були дійсно цілковито виснажені й тому параду треба було вкоротити.

ГУВЕР ЗДОРОВИТЬ ЛЕТУНІВ.

ВАШИНГТОН. — У столиці слідили лет французьких летунів з великим зацікавленням. Як тільки дійшла відомість, що вони вже є в Ню Йорку, президент Гувер вислав привітні телеграми до президента французької держави, а другу до летунів. В обидвох телеграмах президент підносить вагу того надзвичайного лету та заявляє, що жде на нагоду, щоб особисто повитати славних летунів.

НАЇХАВ НА СКАЛУ.

ДАРК ГАРБОР (Мейн). — „Корсер", яхт банкира Моргана, вартуючий $3,000,000, наїхав на скалу. Коли приплив моря не буде доволі сильний і не змете яхту зі скали, йому грозить заломання.

В АРГЕНТИНІ ДАЛІ НЕСПОКІЙ.

БУЕНЕС АЙРЕС. — 13 воєнних кораблів стоять у пристані на поготівлю, щоби бути готовими до бомбардовання міста на випадок вибуху заворушень. Рівнож спроваджено до міста богато артилерії і кавалерії.

Кажуть, що президент Іроґоєн, який саме побоюється революції, захорів на інфлюенцу.

ПАРАДА ВЕТЕРАНІВ.

БАЛТІМОР. — Президент Гувер взяв участь у параді ветеранів чужинецьких воєн. Парада тревала дві години. Перед президентом перемаширувало 15,000 ветеранів.

ПШЕНИЦЯ ЗАМІСЦЬ КУКУРУДЗИ.

СИРАКЮЗ. — Александер Легге, голова Фармерської Ради, взивав фармерів нюйорського стейту, щоб годували молочні корови пшеницею, бо це їм вийде дешевше, ніж годувати кукурудзою. Він зазначив, що наслідком посух збір кукурудзи зменшиться на 600,000,000 бушлів і кукурудза буде дорожча ніж пшениця.

ВІДВІДУЙТЕ ФРАНЦІЮ!

НЮ ЙОРК. — Американські часописи помістили кілька великих оголошень, у яких Французи запрошують Американців до відвідин Франції. Між іншим на однім з таких оголошень виписано: „Томас Джеферсон вірив, що кожда людина має дві вітчини: свою власну й Францію".

Оголошення це привезли з собою французькі летуни.

БАНДИТИ ОГРАБИЛИ БАНДИТА.

Між Немировом і Любачевом Гершко Саверґун з Потулич (Рава Руська) напав на Рухлю Телер і зрабував її 40 зол. Коли з тими грішми втік до найближчого ліса, напали там на нього з косами якісь Перуни з Врублячина (Рава Руська) і зрабували в нього зрабовані 40 зол. Виявилося на поліції, — Саверґун перший зголосив свою шкоду — що бандити ограбили бандита й всі вони разом помандрували до вязниці.

ГОРІВКА ПРИЧИНОЮ НЕЩАСТЯ.

В домі якогось Куявського у Варшаві з приводу родинного свята пили горівку, зроблену з денатурованого спірту. Наслідки були страшні. Після кількох чарок один з учасників забави помер, а 6 інших осіб осліпло.

ОРИҐІНАЛЬНЕ САМОВБИВСТВО.

Під Мон Пеліє вискочив з літака з висоти 800 метрів підстаршина, французький летун і згинув на місці. В його кишені найдено лист, у якому він пише, що наречена покинула його і він тому порішив закінчити життя в такий оригінальний спосіб. Він кермував сам літаком і вискочивши, залишив літак на ласку долі у у повітрі, тому за пару хвилин літак упав також на землю і розбився.

ПІСЛЯ ПОЖЕЖІ В БУШКОВИЧАХ.

Поліція веде далі слідство в справі підпалу склепу Сальці Мецґерової по тій лінії, що тут працювала УВО. Арештовані Мрослав Павлик, брати Захатинські, Василь Колодій цими днями були переслухані. Свідок Марія К. твердить, що бачила, як один з арештованих підкладав під дім запалену шмату. Торговлю Мецґерової підпалено нібито тому, що ця торговля була небезпечною конкуренткою українських кооператив.

ВАМПІР З ДІСЕЛЬДОРФУ.

Берлінська преса пише, що поліційне слідство потвердило, що арештований Петро Кіртен є справді вампіром із Дісельдорфу та що це справді він убив 48 осіб та підпалив 53 будинки.

ПІДПАЛИ.

У Вашкові, пов. Рава Руська, хтось підпалив стирти І. Щербінського. Згоріло три стирти і молотільня вартости 5,000 зол. Поліція підозріває, що вогонь підложили сільські хлопці.

ПІСКОВА ГОРА ЗАСИПАЛА 20 ДІТЕЙ.

В одній місцевости недалеко Лондону обірвалася піскова гора. З 60 дітей, що бавилися біля гори, засипав пісок 20. Троє дітей згинуло на місці, 9 тяжко ранених.

СТО КАМЕНІВ У ШЛУНКУ.

В Кодавор, у Сербії, 9-літний Фердинанд Ніколіч хотів виграти заклад і ликнув сто камінців величини кукурудзи. Після того дістав страшенні болі шлунка і хлопця зоперували, але операція була запізна. Хлопець дістав закаження крови і помер у страшних муках.

ПЛЯМИСТИЙ ТИФ У ЧОРТКІВЩИНІ.

В Джурині, пов. Чортків, занедужало несподівано кілька осіб на плямистий тиф, що його ствердив д-р Гамерський з Бучача. З навіщених тою пошестю померли досі дві особи: справник української кооперативи „Згода" Іван Блаженко (інвалід зі світової війни), що осиротив шестеро дрібних дітей, і одна молода жінка, що залишила двоє сиріт. Ці випадки викликали в селі й околиці великий переполох, тимбільше, що від 10 літ не було в Чортківщині й чутки про плямистий тиф. Санітарні власти з Чорткова видали відповідні зарядження і є надія, що пошесть дальше не пошириться.

СТАТИСТИКА НАРОДНЬОГО ШКІЛЬНИЦТВА НА ЗАКАРПАТТЮ.

На Закарпатті було в 1929—30 шкільному році 663 народніх початкових шкіл. З того: 430 державних, 12 ерарних, 5 сільських, 141 греко-католицьких, 24 римо-кат., 45 реформаторських, 3 жидівських, 1 приватна. З 663 шкіл було: 392 українських („руських"), 145 чеських, 105 мадярських, 13 німецьких, 5 українсько-мадярських, 3 німецько-мадярських, 3 румунських.

У тих школах було 1,394 кляс і 1,192 учительських сил (755 учителів і 437 учительок). Між учительськими силами було: 684 Українців („Русинів"), 286 Чехословаків, 168 Мадярів, 28 Жидів, 22 Німців і 3 Румунів.

Число учеників у тих школах виносило 90,361. З них було: 56,196 Українців, 14,392 Мадярів, 12,977 Жидів, 3,472 Чехословаків, 68 Поляків, 62 інших народностей. Значить: на 3,472 чеських і словацьких дітей припадає 286 чеських учителів, тобто на одного вчителя 12 дітей, коли міжтим на одного українського учителя припадає коло 82 дітей!

По релігії було шкільних дітей: 49,3381 гр.-катол., 9,503 православних, 12,993 жидів, 9,970 реформатів, 8,232 римокат. і 720 інших віроісповідань.

Державних горожанських шкіл є на Закарпатті 17 зі 166 учителями. Викладова мова в 15 горожанських школах українська, в двох — чеська.

ЧИМ ЛЮДИ ТОРГУЮТЬ.

Клініка віденського професора Айзельсберга переводить найкраще трансфузію крови для осіб, які хорують на малокровність чи які інші недуги, що вимагають трансфузії. Здавалось би, що нелегко найти чоловіка, який продав би свою кров для вжитку в лічниці, але виявляється, що біда примушує людей торгувати навіть своєю кровю. Згадана клініка платить біля 150 золотих за одну порцію крови, яку переливають із жил здорової людини до жил хорої. Того дня, коли проф. Айзельсберг купує кров, то перед його клінікою стоять в черзі десятки бідних студентів, робітників, дівчат і хлопців, які бажають заробити півтора сотні за порцію своєї крови. Щоб ратувати своє життя і не вмерти з голоду, ці бідаки мусять своєю кровю ратувати життя других людей. І деякі студенти готові продавати свою кров і що тижня, але управа клініки дозволяє робити це тільки раз на два місяці.

БОЛЬШЕВИКИ БОЯТЬСЯ ВЛАСНОЇ АРМІЇ.

З Риги подають, що вища воєнна рада С. Р. С. Р. мала окрему нараду у справі обережности при поборах бранців на Радянській Україні. Напружені відносини на Україні вимагають спеціяльної обережности, бо минулого року стверджено, що 35 проц. українських селянських хлопців, взятих до війська, є ворожо настроені до радвлади. Порішено брати до війська тільки елементи певні і віддані справі комунізму.

ВСЮДИ ПОЛІТИКА.

У селі Чолгині, в Яворівщині, молодий селянин з особистих мотивів стрілив крізь вікно до війта Василя Малюка. Війтови нічого не сталося, а того, хто стріляв, арештовано. Польська преса знов пише, що це політичний замах.

ПОЖЕЖІ БІЛЯ ЛЬВОВА

Польська преса повідомляє, що в четвер, 5. серпня ц. р., вибухнув пожар фільварків у Чижикові й Миклашеві львівського повіту. Двір у Чижикові є власністю закону оо. Францішканів зі Львова, а в Миклашеві власністю польського генерала Розвадовського. „Слово Польске" впевняє своїх читачів, що в обох випадках повстав вогонь в наслідок підпалу. І так в Чижикові вогонь вибухнув у чотирох місцях рівночасно: окремо почали горіти стирти вівса і сіна за фільварком і стодола та стирти вівса на фільварку. Завдяки енерґічній ратунковій акції вогонь зльокалізовано в стодолі та врятовано частину стирт. Загалом шкода від вогню в Чижикові виносить 5,000 зол. До Чижикова виїхав негайно командант повітової поліції зі Львова, Вирвіх, і веде енерґійне слідство.

В Миклашеві почали горіти чотири стирти збіжжа і сіна. Причина вогню не устійнена, але, як пише „Слово Польске", вогонь повстав в наслідок підпалу. До Миклашева виїхала міська вогнева сторожа зі Львова і гасила вогонь майже цілу ніч.

БРАТ УБИВ БРАТА.

Найвищий суд у Варшаві розглядає справу Павла Монікайла з Андрушковичина, лідського повіту, якого суд у Вильні засудив за вбивство брата Івана на кару смерти, а потім змінив кару на 15 літ вязниці. Акт обвинувачення говорить ось що: Іван Монікайло хотів женитися з Марією Носалевичівною і вже приготовлявся до весілля. Коли він зажадав від родичів, щоби вони відділили для нього його пайку землі, проти цього повстав брат Івана Павло, який домагався, щоби ввесь маєток припав йому. На цім тлі між братами повстала така ненависть, що Павло Монікайло намовляв свого приятеля Лянцевича убити його брата, обіцюючи йому за те 100 золотих. Лянцевич не згодився на те, тільки позичив йому рушниці. Павло Монікайло пішов під вікно брата і вистрілом через вікно поклав його трупом. В селі знали про ворожнечу двох братів і вбивника арештовано. Хоч він зразу не хохтів признатись до вини, то йому доказано, що куля, якою він убив, є така сама, як ті набої, які найдено в його коморі і вбивник признався, що вбив брата.

БОЛЬШЕВИКИ МАЮТЬ ПЛАТИТИ АНГЛІЙЦЯМ 65 МІЛІОНІВ ДОЛЯРІВ

СУД ПРИСУДИВ ЦЮ СУМУ РАДЯНСЬКОМУ УРЯДУ ЗА НАРУШЕННЯ КОНТРАКТУ НА КОНЦЕСІЮ ДОБУВАННЯ ЗОЛОТА.

ЛОНДОН (Англія). — Розємчий суд закінчив справу оскарження російського радянського уряду англійською компанією по добуванню золота на ріці Лені. Компанія скаржила радянський уряд за те, що він, здавши їй концесії, витворив таку політичну та економічну ситуацію на концесії, що компанії довелося припинити свою працю, а все дороге урядження концесії дісталося до рук большевиків.

Компанія числить, що на модерне оборудування концесії вона стратила 17,500,000 долярів. Суд присудив з радянського уряду в користь компанії 65,000,000 долярів на покриття вартости урядження концесії та можливий прибуток, який малаб компанія, колиб змогла використати свій контракт з радянським урядом.

Большевики не післали до розємчого суду свого представника, хоч на першому переслуханню суду в Берліні їх представник був. До складу суду належав один Англієць та один Німець, вибраний за спільною згодою Англійців та большевиків. Тепер британський уряд при переговорах з большевиками про російські борги буде домагатися виплати 65,000,000 долярів англійській компанії.

Ця постанова суду дала консерватистам нову притоку до нападу на уряд Мек Донелда за визнання радянського уряду та за піддержування з ним дипльоматичних і торговельних зносин.

ДОМАГАЄТЬСЯ УСТУПЛЕННЯ КАЙ ШЕКА.

ШАНҐГАЙ (Китай). — Тут розповсюднилася чутка, що ґубернатор Манджурії готується опубликувати до китайського народу маніфест, у якому буде домагатись уступлення ґенерала Кай Шека зі становища президента китайської републики й голови нанкінського уряду. Лише тоді, як Кай Шек виїде за межі Китаю, ґубернатор Манджурії сподівається, що в Китаю наступить замирення між південними та північними провінціями й пічнеться спільна боротьба проти комуністичних банд.

Ще годі сказати, як зареагує на це Кай Шек, але відомо тепер те, що він стягає знову всі свої сили на фронті проти північних ґенералів, щоби розпочати проти них нову офензиву. Сподіваються, що він збере 400,000 армію.

БІЙКА МІЖ ІТАЛІЙЦЯМИ І ЮГОСЛАВЯНАМИ.

ТРІЄСТ (Італія). — Підчас сутички між фашистами та сторонниками югославянських революціонерів убито одного Італійця та одного Славянина й кількох поранено з обох сторін. Сутичка відбулася на італійській території недалеко італійсько-югославянського кордону.

Причиною крівавої бійки стався судовий процес в Трієсті, який щойно розпочався над 18 югославянськими революціонерами, котрі боряться за прилучення славянських земель, що тепер знаходяться під італійським пануванням, до Югославії. Революціонерів поставлено перед суд за цілу низку актів саботажу й терору, включаючи вбивства представників італійської влади та висадження в повітря італійських інституцій, палення італійських шкіл на славянській території й т. п.

ПРОСИТЬСЯ В ДИКТАТОРИ.

БУКАРЕШТ (Румунія). — Населення румунської столиці мало досить гарний гумор, коли, вийшовши ранком на вулиці міста, знайшло розкинені скрізь розкидки, видані відомим антисемітом, професором Кузою. В своїх розкидках Куза старається переконати населення Румунії, що єдиним ратунком держави в сучасній економічній та політичній біді є утворення диктатури й рішуча боротьба з Жидами.

Далі Куза реклямує себе як єдиного достойного стати таким диктатором, а на доказ своєї здібности подає на летючках свою фотографію.

ТУКУ ВІДСТАВЛЕНО ДО ВЯЗНИЦІ.

ПРАГА (Чехословаччина). — Серед населення Словаччини викликало велике негодування поступовання чеської влади, яка замкнула до вязниці старого професора братиславського університету, Туку, та організатора словацьких фашистів, Снацького. Тука довгі літа був визначним національним словацьким провідником і заслуженим громадським та науковим словацьким діячем.

Чеський суд засудив його на 15 літ вязниці „за шпіонажу на користь Угорщини" і нібито за бажання Туки прилучити Словаччину до Угорщини. Тука та його політичні приятелі ввесь час заявляли й заявляють, що він стремів лише до здійснення автономії Словаччини, яка була приобіцяна Словакам, коли вони згодилися разом з Чехами творити спільну державу. Тука старий і хворий, що викликає ще більше обурення Словаків на Чехів, бо вони поводяться з ним брутально, не давши можливости лікуватися старому професорови.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сити і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$2.75

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи", Montgomery 5—0498. Тел. У. Н. С.: Montgomery 5—1838.

Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

СВЯТОЧНЕ БАЛАКУНСТВО

Яких трийцять літ минає з часу, як в Америці почали встановляти „свято праці". Раз у рік мається святкувати спеціяльний день на те, щоби пригадати населенню, яку важну ролю відограє в громадянстві робітник. З одного стейту, де сю думку піднято вперше, „свято праці" поширилося по цілій Америці. Кождого року в сей день виступають бесідники з гарними промовами на тему достоїнства праці та потреби її захорони. Так було кождого року, і так було й сього року. Однак, мало ще коли святочне бесідництво про достоїнство праці не відбивалося разячо від справдішного життя.

Сього року Америка переживає одну з найтяжчих своїх економічних кріз. Міліони людий без роботи. Богато не має щоденного хліба. Правда, по других культурних краях, з малими виїмками, економічне положення не ліпше, як в Америці. Однак, других країв не можна рівнати щодо економічної сили з Америкою. Взагалі нинішна модерна розвинена держава не має ніякого оправдання за безробіття міліонів своїх робітників, а Америка менше всіх. До того по других краях уже щось для безробітних робиться. Передові культурні держави мають уже забезпечення безробітних і дають робітникам асекурацію на случай утрати роботи. Всі держави мають широко розроблену машинерію до шукання роботи для безробітних.

Америка, яка вважається найбогатшою країною світа, стоїть під тим оглядом позаду всіх культурних країн. „День Праці" справді святкується. Йдуть паради, походи, збори, віча й маніфестації. На них виступають ріжні-преріжні бесідники, юнійні провідники, демократичні, републиканські, соціялістичні й комуністичні оратори. Всім говорять про робітника. Всі говорять про достоїнство праці, про потребу її захорони. Минає „день праці", все вертає до старого русла. Безробітник, як захорони не мав, так далі не має. Безробіття, як було до „дня праці", так і далі тревае.

Можна навіть сказати, що „день праці", замісць розбудити робітника до боротьби за свої праці, засипляє його. Наслухавшися богато палких фраз про своє достоїнство, він засипляє спокійно, забувши, що права добувається постійною боротьбою. Це буде так довго, поки робітник не протверезиться від чаду святочного бесідництва та не пригадає собі наново, що не слуханням гарних промов добувається нові права, а впертим піддержуванням своїх інтересів при кождій обставині.

ЗАМАХ НА „ТАРҐІ ВСХОДНЄ" Й У. В. О.

(Стаття надіслана з кругів У. В. О.).

У кожнім процесі проти членів У. В. О. польська поліція та прокуратура старалися не тільки як найбільше обтяжити кожного обвинуваченого зокрема, щоби добитися як найвищої кари для них, але й **скомпромітувати цілу У. В. О.** Ця друга ціль була й є для наших ворогів далеко важніща; бо засуд торкає лише одиниць й не тільки не припинює розвитку орґанізації, але противно, звичайно являється неначе оливою, долитою до вогню ненависти, що існує між українським і польським народами, а тому заставляє до скріплення діяльности зі сціпленими зубами. Не те — компромітація цілої орґанізації; вона підриває в основах існування орґанізації через знищення довіря та авторитету її між членами та між громадянством; що більше, вона взагалі понижує національно-визвольну ідею, а зокрема ідею національної революції. Не диво, що вороги стараються тої цілі дїпняти всякими можливими для них способами, та що мобілізують для того не тільки поліційний і судовий апарат, але й усю пресу. Вони для осягнення тої цілі можуть зрезиґнувати навіть із високого виміру кари, а то й взагалі із засуду підсудних.

Такої тактики тримаються не тільки Ляхи. Большевики у процесі проти 45 членів „Спілки Визволення України" допровадили її до досконалости. Вони змобілізували все: чека, суд, прокураторів, пресу, партійний апарат, дібрали спеціяльних оборонців для підсудних, обсадили судову салю своєю публикою, устроювали віча, віддали до розпорядимости суду радіо, послугувалис провокацією, фальшивими документами, підсудним обіцяли звільнення і т. п., а все те на те, щоби скомпромітувати в особах членів С. В. У. велику українську національно-визвольну ідею. Та надто білими нитками був шитий цей чорний плян большевиків, щоб не бачила його українська суспільність по той і тамтой бік Збруча. Хай члени С. В. У. не доросли до свого історичного завдання, за яке взялися, хай навіть вони **як особи** дійсно скомпромітувалися, але національно-визвольна ідея українська залишилась не сплямленою та непорушною. Навпаки, вже сам факт, що на 12-тий рік панування большевицької окупації не переводяться процеси українських патріотів, а ще більше факт, що вороги мусять аж таких підлих засобів уживати в боротьбі з ними, свідчить не на користь ворогів; цеж бо означає, що українська визвольна ідея, не дивлячись на страшний утиск, не тільки живе, але й розвивається, охоплюючи щораз то ширші маси українського народу що втрата 10-ох, 100 чи 1,000 патріотів може лише **часово** ослабити, але ніколи не зліквідувати українського національного табору, та що супроти росту тогож табору вороги вповні безсильні, бо на місце десятків засуджених являються сотки инших; кожний процес, мимо всіх зусиль ворогів, являється власне черговою пропагандою української національної ідеї. Все це доказує, що боротьба ворогів з українським народом по кожній ворожій „побіді" не тільки не закінчується, але противно: хоч зачинай її наново, від самого початку, неначеб тих „побід" не було. Кількож то разів читаємо триюмфуючі вигуки ворожої преси про остаточну ліквідацію такої то підпольної орґанізації чи останнього повстанчого загону; кількож то разів Ляхи писали про „остаточну ліквідацію" У. В. О. на те, щоб за тиждень два чи пізніше довідатись про відкриття нової тайної орґанізації, про виступ нового повстанчого загону, чи про нову „ліквідацію" У. В. О.

Український визвольний рух не є вже обмежений до тої чи иншої орґанізації чи групи людей. Останні являються лише викладниками його, оформленням його, його орґанізованим проявом. Тим то поясьнюється, чому місце одної орґанізації чи групи людей, знищеної ворогами, не залишається порожнім, а обсаджується новими борцями за народні права та местниками за національне поневолення. Бо **український визвольний рух охоплює вже широкі маси, ціла нація є його джерелом.** Треба би знищити фізично або духово цілий український нарід до останнього його члена, знищити його історію, традицію, мову, пісню, зрівняти могили борців за волю із землею, виполоти все, що носить знамя українства, щоб вороги могли остаточно затриюмфувати. Міжтим це все понад сили наших ворогів. Для них український визвольний рух неначе стоголова гидра, якій по відтяттю одної голови виростають дві. Бо й дійсно, ще перед кількадесятьма роками на пальцях можна було порахувати інтеліґентів, що говорили українською мовою, а в тому часі широкі народні маси находилися в кромішній тьмі, не знаючи навіть, хто вони такі — „русини", „малороси", „греко-католики", „православні", „русскіе", „хахли", „тутешні", чи инше. А сьогодні? Сьогодні на пальцях можна почислити інтеліґентів, що чи то з крісом у руці не боролися в часі визвольних змагань, чи не сиділи в тюрмах за українську визвольну ідею, чи яким небудь способом для неї не працювали. А селянство? Для селянства нашого вже замало тюрем, що їх так численно побудували на наших землях вороги; їх вивозять на Сибір та Соловки; вони заповнюють повстанчі загони, вони то нищать сотками большевицьких запроданців, вони то рівнож заповнюють ряди підпольних орґанізацій, зокрема ряди У. В. О. Сьогодні навіть найменша, найбідніша духово та матеріяльно наша країна, доптана століттями мадярським чоботом, Підкарпатська Україна, видала борця за спільний національний ідеал в особі Ф. Татчинця, з якого руки впали оце недавно револьверові стріли в представника ворожого, московського, народу. Стріл цей це заразом остереження для владного, ческього режиму, що замісць високими кличами Гуса, Шафарика, Гавлічка, Поляцького та Масарика, кермується старим гаслом гнобителів — "divide at impera".

В останнім процесі за замах на „Тарґі Всходнє" Ляхи більше, ніж колинебудь, старалися скомпромітувати як підсудних так і взагалі „Українську Військову Орґанізацію". Причиною цього була передусім обставина, що ходило про замах на „Тарґі Всходнє", яким заінтересувалася чужина, бо — як говорив прокуратор — „Тарґі Всходнє", розреклямовані по всіх европейських країнах, творять велику пропаганду і не то не тільки для себе, але й для того факту, що находяться в Польщі". Ходило отже про те, щоб процес виказав, що замах на „польскосць Львова і Малопольскі" зробили найгірші суспільні викидки, одиниці, з якими українська суспільність нічого спільного не має, та що взагалі з таких елементів складається У. В. О. Ходило про те, щоб виказати, що замах не був протестом української суспільности проти ляцької окупації, а вчинком безвідповідальних одиниць, зробленим на приказ „чужих чинників", на сулугах яких вони стоять.

Не менш важною була й друга обставина: у цім процесі була більш, ніж колинебудьинде, обтяжена сама ляцька поліція, а то наслідком звірських побоїв арештованих; поліція отже уважала, що найвідповідніше буде боронитися перед закидами, коли сама буде наступати: очорнюючи противника, сама на тому тлі буде біліше виглядати. В тім їй ревно помагала прокуратура, суд та польська преса, бо ходило про ратування „польського престіжу" з огляду на заграницю.

Розуміється, що до того всього долучалося звичайне бажання Поляків — найбільш споганити У. В. О. й перед українською суспільністю, щоб остання втратила довіря до власної орґанізації й тим способом підірвати ґрунт, на якому У. В. О. існує.

Виходячи з тих мотивів, польська поліція, що катуванням видіставала зізнання від арештованих, наводила вповні неправдиві факти про арештованих, перекручувала зізнання, а навіть насміхалася над обжалованими, мовляв, „вони співали як канарки без ніякого биття", „засипували один одного", „заховувалися не як джентельмени, бо видавали й жінок"; що більше, давала до зрозуміння, що між членами У. В. О., а то й між арештованими, є провокатори, то знову цинічно твердила, що обжаловані вступали до орґанізації задля матеріяльних користей, бо працювали за гроші, а навіть допускалися крадіжей орґанізаційних грошей. Зноваж У. В. О. в цілому, то, мовляв, вона стоїть на услугах Німеччини, побирає гроші також від Литви, а також її відношення до большевиків є дуже неясне; взагалі У. В. О. працює тільки для грошей і є на услугах чужих чинників.

Ті та богато інших закидів падало в часі процесу з уст прокуратора, поліційних свідків, радн. Івахова та зі шпальт польської преси; остання ще й до того оголошувала великі статті з ріжними ревеляційними відомостями про У. В. О., які не одного заставляли до запиту: „Звідки то Поляки так усе знають?!"

До того долучився зовсім несподівано ще й виступ оборонця д-ра Ганкевича, що, мовляв, полк. Коновалець вступив у порозуміння з урядами Анґлії, Польщі та Румунії в цілі утворення 4-ох леґіонів для боротьби з большевиками. Хоч ці невдалі адвокатські „гоцки-кльоцки", зроблені зрештою **з добрим наміром ратувати підсудних, відкликав другий оборонець,** д-р Старосольський, знаючи, що ляцький суд не дасться зловити на той гачок, та хоч і без того відкликання була наглядна неправдивість тверджень д-ра Ганкевича просто тому, що колиб було порозуміння між У. В. О. і Поляками, то хіба припинилаб У. В. О. свої виступи проти Польщі, все таки чіпилися тих „гоцків-кльоцків" (а не спростування д-ра Старосольського!) наші противники, а зокрема большевицькі зміновіхівці, щоб представити членів У. В. О. як польських запроданців.

Уже в часі розправи оборонці та обжаловані доказали брехливість всіх тих та богато інших клевет та нападів на підсудних і У. В. О. — З огляду одна на те, що вороги та противники У. В. О. дальше їх поширюють, не від речі буде подати слідуюче:

Твердження, що між підсудними або взагалі в орґанізації був чи є провокатор, є вповні безпідставні. Сам процес виявив, що мимо всіх „ревеляцій" **польська поліція знає про У. В. О. надзвичайно мало.** Зізнання рад. Івахова та ревеляції польської преси це або річи **загально знані,** з якими орґанізація не криється та пише в „Сурмі", або відомости, подані большевицькими запроданцями. Річ в тому, що в большевицькій та радянофільській пресі вже від 1926 р. появлялися клеветничі відомости про УВО. Якраз польська преса передруковує все це з большевицьких продажних газет.

Правда, деякі відомости поліція завдячує необережности членів УВО, зґл. вимушенню їх звірськими побоями арештованих. Ті відомости однак дотикають **поодиноких осіб** та й то здебільша **самих арештованих.** Ми не похвалюємо поведення арештованих, але далекі від твердження про провокаторство, тим більше, що зізнаннями тими арештовані пошкодили **лише самим собі.**

Щож до тверджень, що У. В. О. є на услугах Польщі, большевиків, Німеччини, Литви чи когонебудь іншого, то це злобні клевети та відомі неправди. Абсурдність твердження про службу Польщі, проти якої УВО вже 10 років бореться безперервно при великих втратах своїх та ворога, шкода доказувати. Щож до большевиків, то УВО вже нераз давала докази свойого неґативного відношення до них; її бажанням є скоординувати свою діяльність із революційним рухом на Східній Україні, щоб повести обєднаними силами спільне діло визволення та шляхом національної революції створити велику самостійну Українську Державу. Коли ходить про Німеччину, можна сміло заявити, що УВО не відкидала би помочі Німеччини, для якої Польща являється також ворогом. Але ідеї УВО не йдуть в парі з основними лініями сьогоднішньої німецької політики, а тому в сучасний мент не може бути мови про якусь активну німецьку допомогу, ані навіть про симпатії німецького громадянства до акції У. В. О. Щож до Литви, то кожний Українець може ставитися симпатично до литовських змагань, подібно це можуть робити Литовці супроти нас, але це ще далеко до активної допомоги Литви для УВО. Литва забогато має тепер своїх турбот, щоби могла активно підперти змагання українського народу, а зокрема діяльність УВО! Впрочім Литва здає собі справу з того, що підтримка УВО могла би скомплікувати її й без того тяжке міждержавне становище.

„Українська Військова Орґанізація" існує сьогодні **оперта виключно на поміч українського громадянства.** Українське громадянство повинно собі це усвідомити, що лише від нього залежить розвиток УВО. Опертя діяльности УВО на сили власного народу дало досі та дає й нині тільки додатні висліди. Маючи свобідні руки, не звязана ніякими зобовязаннями супроти чужих держав, У. В. О. може тільки виправдати надії, які на неї покладаються і це довіря, з яким громадянство до неї відноситься.

Д. МАРКОВИЧ.

„ВЕСНА"

(Малюнки з життя 1870-тих років).

(8)

— Хороша ви людина! Я знаю, що вам треба все знати, але як я дойду до сього, — то й стану. Про себе — я усе, усе скажу, а тут і другі люде будуть... Але... я скажу: не можна двом богам служити, не можна при моїй роботі мати отця, матір, сестер, братів. Їх відносини до мене звязували мене, вони добрі, вони радіб носити мене на руках — а я хочу своїми ногами ходити. Чим я до них ближче, чим вони до мене прихильнійше — тим міцнійше я буду з ними звязаний і тим самим одірваний од мого діла, того діла якому віддаю увесь мій розум, волю, силу і все моє життя... Сімя для мого, нашого діла — се пута, — кайдани... І я одірвав їх, викинув з серця... скільки міг викинути... Ви, думаю, розумієте яке се діло?

— Я догадуюся: боротьба за правду — широка, а вузче соціяльна боротьба...

— Називайте простійше, не треба боятися називати річи їх іменям: моє діло — боротьба за життє і смерть з насильством і усім соціяльним строєм... У мене є нова сімя — се мої товариші по роботі, я з ними до смерти звязаний, я їх, люблю, я їм вірю, з ними живу, я їх, а вони мене підтримують, — а та, стара, кровна сімя — вона тількиб шкодила. От чому я розійшовся з нею. Ви зрозуміли?

— Так, зрозуміла... Так тяжко, невимовно тяжко... Треба все роздумати... А скільки страждань, скільки горя — кінця краю немає! — промовила Надя зтиха засмученим голосом.

— А скільки радости скільки сили, щастя у будучому і недалекому...

— Недалекому?... Ви того не знаєте...

— Скільки радости у всякому моменті перемоги. Він радісно промовляв, але смутний тон Наді його вразив і вони тихо, не розмовляючи встали і пішли. Надя до ґанку, а він до брами.

— Дайте руку на прощаннє. Миж за руку ще ні разу не прощалися з самої стації, промовила Надя.

Некора хутко вернувся.

— Нате мою руку. Будьте здорові... До побачення скорого.

Надя удержала його руку, стиснула, його неначе електричний ток штовхнув.

— Я вам дуже... дуже спочуваю, сказала вона як би боячись щось більше сказати, хутко не обертаючись пішла у кімнату. Некора став неначе зачарований і він щось хотів більше сказати і тихо побрив через засипаючий уже город.

VI.

Хозяйка Некори дуже його поважала і сидячи за чаєм з сусідкою судачила про нього.

— І знатєте, душечко, се зовсім особна людина. Гроші платить як годинник, день у день і години не пропустить. Тихий, поважний. Тілько іноді співає. Боже, як хороше! Він, душечка, з хахлів і свої хахлацькі пісні заводить, такі смутні, що я сиджу оттута тай плачу. Викушайте ще чашечку, прошу вас. А то як перейшов, днів через три каже мені: будь ласка не давайте мені третьої страви. Чому? кажу. А яж йому хотіла догодити, та все з медом, та з сахаром і бабку і роґульки овсяні з медом, і коврижками і клюквені солодкі кисилі. Я, каже, солодкого не їм. Він, душечка, чаю не пє. Та ще осе не годуйте, каже, мене мясом так багато. Я вже йому догожую, а він знову — „дуже смачно і по богату даєте. А я йому і не стерпіла: щож? кажу, я обдирати вас хочу? Я даю за ваші гроші на 6 рублів. А він тоді й каже: „так давайте мені на 3 рублі. Дитина я дурна, не догадалася, що у нього нема грошей і він хотів дешевше. Я, кажу, добре, платіть мені 3 рублі й за сі гроші даватиму дешеву страву. Я так сказала, а, конешне, давала як і перше, бо чудовий хлопець, без матері і отця, бідна дитина... Щоб ви думали? За 2 тижні він прийшов, узяв мене за руку, стиснув, сміється і каже: ви, Ганно Семеновно, „просто прелесть". Ви мене обдуюєте. У мене є гроші, а я справді не можу так по панськи їсти, то мені не здорово". Ну, як не здорово, то я йому усе борщик, та кашу і тілько по признаках „роґульки" і пироги. Чудний якийсь. Сидить, пише, читає; такий серіозний і строгий, — а як заслабла моя Наталя, щоб ви думали? Цілу ніч не одходить... Добрий, хороший. А листів скільки получає. Страх. І все з ріжних країв і з Петербургу, Москви, Адессу, зза границі...

Ганна Семеновна ще довго, довго росказувала про Некору.

А він ходив неначе прибитий.

На завтра після розмови з Надею, вона не прийшла у бібліотеку і прислала листка: „вибачайте, не прийду, щось не здужається". Йому здався той день за пять, він уже бачив її слабою тяжкою хворобою. Страх за її здоровлє, нудьга обгортала його серце. На другий день вона знову не прийшла і він не втерпів і післав Івана за листком, питаючи, чим слаба і як себе почуває.

(Дальше буде).

НЕ ЗАБУВАЙТЕ ЗА СИРОТИНЕЦЬ-ЗАХИСТ У. Н. СОЮЗА

ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

І. Л., Филаделфія, Па. — В Америці маємо свободу віри. Кождий може належати до якої хоче церкви, або й цілком не належати. „Свобода" є українським народним, а не релігійним часописом. „Свобода" заступає українську справу й є виразом політичних стремлінь українського народа, а до чисто церковних справ не мішається й нікому не дораджує, до якої він має належати церкви.

„Свобода" згадувала, згадує й згадуватиме про церковне життя, наскільки воно звязане з українським чи загальним духовим, політичним чи економічним життям. Особливо підносимо те, що пособляє духовому, політичному й економічному розвоеви українського життя, а рівнож пятнуємо те, що стоїть йому на перешкоді. Самої справи віри ми не торкаємося. Тому саме Ваш допис не може бути поміщений, бо Ви радите одну церкву покидати, а до другої вступати. Така пропаганда належить до релігійних часописів, або таких, що мають виразний віроісповідний характер.

М. Т., Ню Йорк. Коли хочете кому відповідати, то треба заховати спокій і повагу. По тім, як хто сердиться, пізнати культуру людини. Це, що Ви напишете з десять разів „брехня", не є ніякою відповідю. Відповідайте арґументами, а не лайкою. Рівновагу тратить звичайно той, хто знає, що не має слушности. Відповідайте річево й так, щоби люде пізнали Ваш широкий світогляд і те, що Ви розумієте діло, за яке беретеся.

ОРҐАНІЗАЦІЙНА ПЕРЕПИСКА

До головної канцелярії У. Н. Союза. Прошу прислати друків на зроблення умови, після котрої звільняється молодих членів аж до кінця 24 року від оплати за „Свободу" по 30 центів місячно, а вони рівночасно зобовязуються з початком 25 року зачати повну вкладку платити і „Свободу" від того часу побирати. — Секретар.

Впов. Пане Секретар! Головна канцелярія дійшла до переконання, що такі друки до відділів розсилати про запас було би непрактично, тож буде сама такі умови виписувати той до підпису посилати в кождім случаю осібно. Для тих молодих членів, котрі вже є в орґанізації, такі умови вже виготовлені і якраз розсилаються до підписів. Їх вкладки будуть знижені, почавши від 1-го вересня 1930 р., наскільки вони підписану умову звернуть в тім місяци до гол. канцелярії. В умові треба виказувати повні і знижені суми вкладок і тому гол. канцелярія мусить це сама робити.

З новими членами таку умову буде робитися перед видачею грамот. По одобренню приняття до нових родів обезпечення молодому членови, котрий не скінчив іще 24 роки життя, головна кацелярія сейчас зладить умову на звільненне від оплати за „Свободу" і вишле на руки відділового секретаря до підпису. Умова мусить бути зроблена в двох примірниках, з котрих один оставляється членови як долучник до грамоти, а другий звертається головній канцелярії до рекордів.

Звертається увагу, що в старім роді обезпечення для молодих членів звільнення від оплати за орґан **нема** і тому з ними не потрібно такої умови робити. В старім роді обезпечення кождий член-мущина, молодий чи старий, мусить дальше повну вкладку платити. Хто отже з молодих членів чи кандидатів хоче такого звільнення, мусить переходити або вступити до котрогось з нових родів обезпечення.

До старого роду обезпечення, в котрім **нема звільнення** від оплати за орґан, належать слідуючі кляси:

Кляса D на $100; кляса A на $250; кляса AA на $500; кляса B на $750; кляса C на $1000; кляса BB на $1500 і кляса CC на $2000.

До нових родів обезпечення, в котрих молоді члени аж до кінця 24 року життя **можуть бути звільнені** від оплати за орґан, коли підпишуть відповідну умову, якою зобовяжуться з початком 25 року свого життя повну вкладку оплачувати, належать слідуючі кляси:

LIFE AT AGE 70.

Кляса O-500 на $500; кляса O-1000 на $1000; кляса O-1500 на $1500; кляса O-2000 на $2000; кляса O-2500 на $2500; кляса O-3000 на $3000.

20 YEAR PAYMENT LIFE.

Кляса P-500 на $500; кляса P-1000 на $1000; кляса P-1500 на $1500; кляса P-2000 на $2000; кляса P-2500 на $2500; кляса P-3000 на $3000.

20 YEAR ENDOWMENT.

Кляса E-500 на $500; кляса E-1000 на $1000; кляса E-1500 на $1500; кляса E-2000 на $2000; кляса E-2500 на $2500; кляса E-3000 на $3000.

І. Каштанюк, гол. рек. секр.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

„ШЛЯХЦІЦ НА ЗАҐРОДЗЄ" В СТРАХУ.

В польськім „моцарстві" аж кипить від невдоволення з диктатури „родакуф". Нужда та недостатки кождому лізуть на плечі, а найбільше доводиться терпіти українському народови. Подібно тому як бистра вода після зливи рве, тягне все, що подорозі попаде, роблять ляцькі деспоти з нашим дорібком. Вони все, що попаде до їх пазурів, забирають собі. Вже послідне народне терпіння вичерпується, а Ляшня напружує всю енерґію, всі свої сили, щоби світ не довідався правди. Вони не хочуть до цього допустити.

Ляхи перед світом брехню голосять і мов чорт по сухій вербі тарабанять, що в їх „моцарстві" „взорови пожондек", що там іде до кращих часів, що повним ходом іде розвій промисловости, що взагалі там іде до всего кращого. Однак світ поволі переконується, що не так то в їх „моцарстві" діється, як вони горлають.

Помимо витрачування грошей на удержання „диґнітажи" в чужих державах і на удержання поліції, жандармерії, чорного кабінету, всяких хрунів і взагалі всієї охорони, як внутрішньої так і зовнішньої, фудамент польского „моцарства" все зсувається вниз. Щось не видно, щоби мрії „богатеруф" чужої кривди колинебудь сповнилися. Ляцький заволока — кольоніст, зайшовши на українські землі, довго там не попасається, бо, не зважаючи на „спженжистосьці" жандарма, український селянин і робітник мають способи виполошувати зайців. Правда, на разі не всіх, бо частина з них останеться, ще в додатку вдають зі себе „валечних богатеруф на заґродзє". Та цю відвагу можна порівнати до відваги зайця, що сидить в корчи тернини в чистім поли, бо доти буде та відвага, доки буде спокій.

Ляхи добре знають, що рабство нашого народа кінчиться, що з давного „пичцівего русіна" зробився „почціви" український революціонер, котрий ставить опір їм і не схиляє голови перед ляцькими розбишаками й не схилить її вже ніколи. Тому то така скажена лють огортає взагалі тих деспотів, котрі розсілися на українських землях. Немов скажені льви кидаються вони на всі боки, щоби святий визвольний рух українського народа здавити. Процеси проти наших героїв відбуваються без перерви. Наслідком їх є: смертні присуди, тюрми, терор, погроми. Ляхи, щоби виправдати себе перед світовою опінією, призбирали для своїх цілей банди каїнівців, хрунів та іншої погані, та щоби бодай почасти припинити український визвольний бух, обіцюють автономію, університети. Вони думають цими кличами **„братнього народу"** далі тримати наш нарід у неволи, бо за те наш український народ має бути їх знарядом для поширення „потенжней Польскі од моржа до моржа".

Однак визвольний рух наш скріпляється, а ті каїнівці, що влізли до польських корит і коло них цокають, не мають найменшого значіння. Вони можуть себе звати будівничими України, але питання, хто їх буде слухати і за їх кличами піде? Бо хіба треба людини без жадного поняття життя, щоби вона не домислилася про хитрість деспотів.

Можливо, що наближається пора, коли „богатежи" будуть змушені забирати свою морську кавалерію знад Балтийського моря. Та вони ніяк не будуть могти жити без порту. Отже вони й острять зуби на Чорне море, бо деж таке „моцарство" може бути без порту! Та сподіваються, що коли вони розпічнуть добувати порт на Чорному морі, то дістануть його на на галицьких і подільських полях; він буде такий, що без човна поїдуть не далеко, але дуже на довго.

Український нарід доти не припинить боротьби, доки не заберуться всі вороги з нашої землі.

Не поможуть їм жадні автономії чи кольонії, бо нам правно належиться свобода й воля на своїх прадідних землях. Ми повинні наших ворогів так трактувати, як тигра й гієну в африканських пущах, бо вони поводяться з нашим народом так, як ці звірі, коли голодні здибають людину.

Ляхи горлають, що незадовго пощастить їм виловити українських революціонерів. Та ми сумніваємося, щоби це так легко пішло їм, бо колиб то був лише гурток людий, то може так би й було, але ми знаємо, що то ввесь наш нарід набрався революційно-визвольного духа. Отже здавити його вже річ не можлива, бо колиб їм удалося одну орґанізацію зліквідувати, то друга подібна негайно настане. Нема вже такої сили, котра моглаб стримати наше визвольне змагання, нашу боротьбу за створення української незалежної держави.

Та не зважаючи на те, що наші сили скріпляються, ми не повинні спочивати, а мусимо далі працювати для визволення нашої землі з ворожих пазурів.

Г. Туркевич.

Сиракюз, Н. Й.

ПРО СВІТ І ВСЕСВІТ

(Подав **Михайло Зиньо** з Петерсон, Н. Дж.).

(2)

Так Аристарх зі Самос припускав, що земля обертається довкола оси, а заразом кружляє довкола сонця, що осередка світа треба глядіти не в земли, але в сонці, та що віддалення звізд від землі є безконечно велике. Його наслідники старалися розвивати сей погляд і звязати його з приплином і відпливом моря. Приклонники цього погляду були і в Індіях. Бачимо тут пораз перший ластівку копернікаснької системи, одиноко правдивої, загально узнаної найновішими віками. Жаль лише, що ця система не здобула собі тоді признання, а тимсамим пішла в забуття.

Зато виступили нові астрономи, як найбільший астроном старих віків Гіппарх, які положили собі завдання вияснити сей факт, що сонце і місяць здаються нам деколи бути більшим, а деколи знова меншими, а таксамо і планети. І він не відважився змінити кругових доріг тих тіл небесних на еліптичні, але щоби вияснити се явище, він каже, що сонце, місяць і планети кружать вправді довкола землі по кругових дорогах, однак земля сама не находиться в середині круга, але біля осередка.

Мимо того, що Гіппарх був найбільшим астрономом старих віків, його погляд не здобув собі великого поширення. Зато загальне признання здобула собі система Птолемея. По думці того астронома сонце, місяць і планети не окружають землі по ексцентричних кругах, як казав Гіппарх, але по обводі центричного кругу порушається осередок другого малого круга (який він назвав епіциклем) з рівномірною скорістю, а доперва по обводі того епіциклю порушається планета рівнож з одностайною скорістю. Притім заложенню повстають якраз всі згадані неправильности в обігу довкола землі, тому, що в тім случаю планети описують довкола землі криву, звану епіцикльойдою, яка в однім місци виказує петлю. Коли якась планета переходить через неї, тоді обсерватор на землі бачить якраз всі неправильности в її обігу, як звільнення в скорости, цілковитий застій, опісля рух взад, знова застій і знов рух вперед. Однак з часом показалося, що ті епіцикли не вистарчають до вияснення всіх неправильностий в обігу, що треба завести ще дальші епіцикли другого (а навіть і третого) ряду — то є по обводі першого епіциклю попровадити осередок другого епіциклю, а доперва по обводі того другого епіциклю попровадити планету. В сей спосіб при помочі епіциклів можна було вияснити всі неправильности в обігу планети з довільною точністю. Та кождий бачить неприродність і великі комплікації, які насуваються при тім способі викладу. По думці Птолемея в середині світа находиться земля, а довкола неї обігають по чимраз дальших віддаленнях місяць, Меркур, Венера, Сонце, Марс, Юпітер і Сатурн. Хоч і як скомплікованим є сей спосіб викладу, мимо того перетревав він майже півтори тисячі літ, аж доки не виступив Копернік зі своєю системою, яка згодом здобула собі загальне признання.

Тому, що всі дотеперішні системи були занадто скомпліковані і штучні, вже в середніх віках почали їх реформувати. Схолястики, які хоч і придержувалися старинного погляду, бачили, що рухи планет є в дійсности більше скомпліковані, як це випливає зі всіх дотеперішних системів, бо всі вони не є в силі вияснити всіх неправильностий в обігу, а тимсамим не можуть бути правдивими. Подібні погляди були також в орієнті, головно межи ученими Арабами. Одні з них відхилювалися в своїх поглядах від Птолемея, а прихилювалися до тої думки, що земля обігає довкола сонця, а рівночасно ротує довкола своєї оси. Що більше, навіть твердили, що сонце є більше від місяця, а місяць менший від землі. Інші з них навіть зовсім катеґорично відкидали епіцикли Птолемея.

В XV. століттю виступають щораз то нові люде з новими думками на сю справу. Так наприклад кардинал Николай з Кузи виступає з тим твердженем, що земля крутиться в протягу 24-ох годин довкола своєї оси зі сходу на захід (якраз навпаки, ніж в дійсности) і уносить з собою сферу звізд, які в противному напрямі з подвійною угловою скорістю кружляє також довкола тої самої оси. Рівнож сонце бере участь в тім обороті, але зі спізненням, яке в протягу одного року зростає якраз на 360 степенів. То є, на протязі одного року сонце робить один оборот менше ніж звізди і планети. В тім самім напрямі працювали і другі як Леонардо да Вінчі і Целіо Калькаліні, який навіть поставив систему, досить близько споріднену з Коперніковою.

Вкінці Тихо де Браге, опираючись на єгипетську систему, досить близько споріднений Ц збудував свою власну, після якої безпосередно довкола землі обігали по ексцентричних кругових дорогах лише місяць і сонце, а довкола сонця всі инші планети. Сей погляд мав на цили получити старші погляди з новішими. Однак і сей погляд не видержав довго критики. Тому, що сам Тихо де Браге внедовзі помер, а його наслідники не мали настільки моральної сили, щоби його оборонити, а найсильнійший з них, загально знаний Кеплер, з появою Коперникової системи перейшов дефінітивно на сторону Коперніка. Ще дальші реформи полягали в тім, що декотрі приймали систему Тихона де Браге з тими змінами, що безпосередно довкола землі бігають лише Юпітер і Сатурн, підчас коли всі останні довкола сонця. Всі вони мусіли уступити, коли виступив Копернік зі своєю системою.

(Конець буде)

Довжник: Мене все зле розуміють. Коли судовий екзекутор прийшов до мене, я подав йому крісло, а він забрав канапу.

ПРОСТУЄ НОВИНКУ.

У „Свободі" з 22. серпня сього року вичитав я новинку про те, що Іван Гук, селянин з Добростанів, повіт Городок Ягайлонський, убив за землю свого батька Василя.

Я походжу з сього села, і в ньому нікого Гука не було.

Григорій Ромасік.

Радість.

— Цілий тиждень тішуся недільним сном пообідним.

— Виж казали, що не спите ніколи по обіді.

— Правда, але жінка моя тоді спить.

Михайло Зощенко.

ДОМАШНІЙ ЗАСІБ.

Самособою, населення само винно. Приходиться признаватись. Населення ненаучно підходило до лікарів — било їх останніми часами по пиках і куди попало.

А то була ще така невеличка доба — вбивати стали за надто неповажне лікування.

Потім перестали вбивати, знову побивати стали! Хоч це все рідше та рідше та, треба надіятися, самосвідомість мас небаром цілком затріюмфує тай населення буде тихо і безповоротно лічитися.

І дуже гаряче радимо. А то такий ненаучний підхід на шкоду виходить.

Ясно, лікарі стали денервуватися, стали сумувати з причини свого звання, стали забувати ріжні нехірургічні інструменти у тенесах недужих горожан.

Треба буде лікарів окружити повною тишиною та спокоєм. Хай вони вспокояться, підкріпляться, почистять свої інструменти. І хай не буде більше таких дуже сумних фактів, як оцей останній, що приключився безсумніву на ґрунті неуважливости.

А лежало в однім шпиталі в Ленінграді двох людей. Зовсім не свояки, лише одноіменники. Один, звичайно, мав прогресивний параліж. А другий, я перепрошую, був алькоголік. Він, дай Боже йому здоровля, переходив курс примусового лікування.

Паралітик називався А. Р-ів, а голубчик алькоголік — С. Р-ів.

І, бачите, треба було по медичному міркуванні додати крови паралітикові. Йому треба було додати крови від малярійного хорого. Кажуть, від того домашнього засобу параліж зменшується. Не знаю. Не думаю.

Ну, самособою, дали розпорядження схопити, себто взагалі взяти, так сказати предложити хорому відправитися з фельчером в інший шпиталь.

І саме тут і зайшла повна неувага персоналу. Замісць одного недужого схопили другого, а саме нашого голубчика, що нездужав замилуванням випити.

Часопис пише з того приводу:

„З причини неуваги замісць А. Р-ва у шпиталь імени Балинського відіслали його одноіменника С. Р-ва, що був на примусовому лікуванні проти алькоголізму.

„Коли побилку запримітили, С. Р-ву вже переляли кров''.

Напевне він, голубчик, боронився, кричав і все таке, одначе наука затріюмфувала над темнотою та несвідомістю. Людині влили, що треба було, та щойно опісля запримітили, що всадили не тому.

Самособою, безумовно ті-ж лікарі тими-ж ґеніяльними та домашніми засобами безсумніву вилічать потерпівшу людину, та всеж наче якось не теє...

Хоча, кажуть, це факт і взагалі курс такого енерґійного лікування дав щасливі висліди.

Кажуть, усі хорі алькоголіки, що тоді були в шпиталі, — перестали лити.

— Це кажуть, ну, занадто погано пити в наших часах. І не пють. Бояться.

Адреси шпиталю не подаємо. Там, любий читачу, і без нас і з вами, не бійсь, доказали великого діла.

А повідомляємо про все просто так, для інформації.

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ШИКАГО, ІЛЛ. Бр. св. Юрія, від. 379, повідомляє своїх членів, що звичайний місячний мітінг відбудеться в неділю, 7 вересня, зараз по Сл. Божій, в годині 12.30 пополудни при Оклей і Райс ул. Проситься всіх членів прийти на сей мітінг, виповнити свої вкладки, бо в противнім разі зістануть виключені. Котрий член не явиться буде караний після ухвали 50 ц., а урядник 1 дол. — П. Сачавський, предс.; Г. Ониськів, секр.

ЧЕСТЕР, ПА. Тов. Запорожська Січ, від. 388, повідомляє своїх членів, що мітінг відбудеться в неділю, 7 вересня, в годині 1-ій пополудни. Проситься членів явитись на сей мітінг, бо є важні справи до полагодження. Останній раз напоминається довгуючих членів, щоби вирівнали свої залеглости, бо в противні мразі будуть суспендовані. На мітінгу будемо принимати нових членів і дітей, тому хто має нового кандидата проситься привести на сей мітінг. — П. Пазюк, предс.; Г. Гурбан, кас.; П. Саідло, секр.

НЮ ЙОРК, Н. Й. Тов. Жеребецька Любов, від. 144, повідомляє всіх членів, що місячні збори відбудуться в суботу, 6-го вересня, в гали Укр. Нар. Дому, 217-19 Іст 6-та вул. На сих зборах обовязково кождий член має явитись. Взиваеться тих членів, що забрали тікети до продажі з послідних пікніків, аби доручили їх на зборах або належитість за продані. Член, що сего не виконає, буде караний після статута. — М. Янко, пр.; Ст. Опришків, рек. секр.

Жінка (до чоловіка): Ти певно цікавий, що я такого купила на твої імянини?

Чоловік: Певно.

Жінка: Зажди хвилиночку, я зараз надягну!

ЧИТАЙТЕ УКРАЇНСЬКІ КНИЖКИ І ҐАЗЕТИ БО ЧАСТЕ ЧИТАННЄ ВЕДЕ ДО ПРОСВІТИ. А ПРОСВІТА — СЕ СИЛА ПИШІТЬ ПО НАЙНОВІЙШИЙ ЦІННИК КНИЖОК.

ВІДПОВІДЬ РЕДАКЦІЇ.

І. Р., Филаделфія, — Так що з того, що в нас передруковано з львівського часопису статтю „Що англійські вуглекопи бачили на Радянщині", яка мала бути поміщена в „Народній Волі". Цеж у всякому разі поміщення англійських вуглекопів, а не скрентонських редакторів. А це, що вони ті спостереження переклали чи переписали, хіба вже не така велика штука. „Новий Час" передруковує статті зі „Свободи", а недавно друкував наш довший фейлетон Максимюка під заголовком: „Враження з побуту на Україні". Не диво, що й ми передруковуємо з „Нового Часу". Ми не вагалися би навіть передрукувати дещо й з „Народної Волі", колиб тільки знайшли там щось нового, цікавого й повчаючого.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ШИКАҐО, ІЛЛ.

На Український Народний Дім в Даровичах, пов. Перемишль.

На будову Укр. Нар. Дому в Даровичах зложили слідуючі по $10: П. Шкварко, Д. Єщник, Д. і Т. Костик, Д. Волошин, П. Волошин; по $5: П. Дацко, І. Карабин, Й. Пашковський, М. Гринишин, А. Ґрабіш; по $3: І. Крупський, С. Гринишин; по $2: Й. Яруш, С. Крупський, П. Качмар, С. Качмар, І. і М. Кінаш, П. Дацко, Ф. Василевський, К. Бойко, І. Паславський, В. Мацилейко, М. Гринишин; по $1: Й. Гірняк, С. Брудний, М. Крупський, М. Василевська, М. Кураш, П. Шкварко, С. Миханцьо; по 50 цнт.: В. Вітошинський, Т. Камінський, С. Бордаш. — Разом зложили $111.50. — Розхід $1.50. Вислано до краю на руки П. Саса, голови читальні, $110. Збіркою занялися Петро Волошин, Дмитро Єщник, Павло Шкварко.

Дмитро Єщник, секретар.

Викрут.

На вуглі вулиці сидів сліпий прошак. Прохожий дав йому пять центів. Пізніше побачив, що той прошак переглядав ілюстрований „магазин".

— Що?! — обурився прохожий. — І ви смієте вдавати сліпого, а читаєте?

Прошак: Я перепрашаю пана, та я не читаю, я переглядаю лише пікчери.

—o—

— Співчуваю вам! Вам, як нежонатому, вам мусить бути у свята дуже скучно.

— Е, так дуже зле не є. Зі мною живуть дві сестри.

— Якжеж це? Таж ви, наскільки знаю, були одинаком?

— Та вони зовсім не є моїми сестрами.

—o—

Почекає.

— Ти знову пяний. Найвища пора, щоби ти почав нове життя!

— Це вже для мене хіба запізно.

— Ні, на це ніколи не може бути запізно.

— Ну, коли так, то я можу ще трохи підіждати.

ЩЕ ЖИЮТЬ ЛЮДЕ З КАМІННОЇ ДОБИ!

Голяндська наукова експедиція відкрила недавно незнану досі ріку у Новій Ґвінеї і пізнала дуже дивних людей, що живуть над тою рікою. Живуть ті люде найпримітивніше, зовсім пригадують людей з камінної доби. Коли члени експедиції вперше побачили тих диких людей, один із голяндських жовнірів (що товаришили експедиції) вистрілив у воздух. Це викликало серед тубильців переполох і вони зараз пустилися втікати. Щойно після довгих пошукувань найшли їх знову в глибокій джунґлі. Вони були для білих дуже прихильні і на міги дали їм знати, що запрошують до своїх хат. Дикуни дали знак і лодки експедиції поплили дальше вгору ріки і вузким її допливом серед гущавини до широко розлитого заливу. При березі було щось двацять човнів, видовбаних із пнів. Недалеко стояли хатинки, плетені з трощі. В селі відбувався саме похорон. Населення села як побачило ніколи ще невиданих гостей, кинулося втікати, але на знак приязни полишило свою зброю. Були то ножі, стріли і сокирки, з вістрями невміло витесаними з каменя. Експедиція рушила в дальшу дорогу, аж до джерел ріки, що є у стіп гори. Всюди по дорозі стрічали невеличкі села, в яких живуть дуже боязкі люде. Вони, як лише побачили білих, полишали зброю та втікали в гущавину. Двом членам експедиції, Леку і Стірлінґови, вдалося нарешті підійти до тубильців. Перший раз у життю бачили вони сталеві ножі і залізні сокири. Колиж випробували їх, давали за них богато камінних ножів і сокир, які перевезеться до музею в Амстердамі.

Урядовий стиль.

Той, що того, що стовп, що на мості, що при шляху, що до Хлібовиськ веде лежить, стоїть переверну, вкаже, дістане 10 зл. нагороди.

—o—

Капраль (до рекрута): Ти жалувався, що не можеш їсти хліба?

Рекрут: Так, пане капраль.

Капраль: А чому?

Рекрут: Бо мені вкрали його.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

DO YOU KNOW WHY --- It Takes A Linguist to Understand An Automobile Sales

